

گزارشگری پایداری شرکت‌ها

دکتر مهدی مرادزاده فرد

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی و مدرس دانشکده اموراتصادی

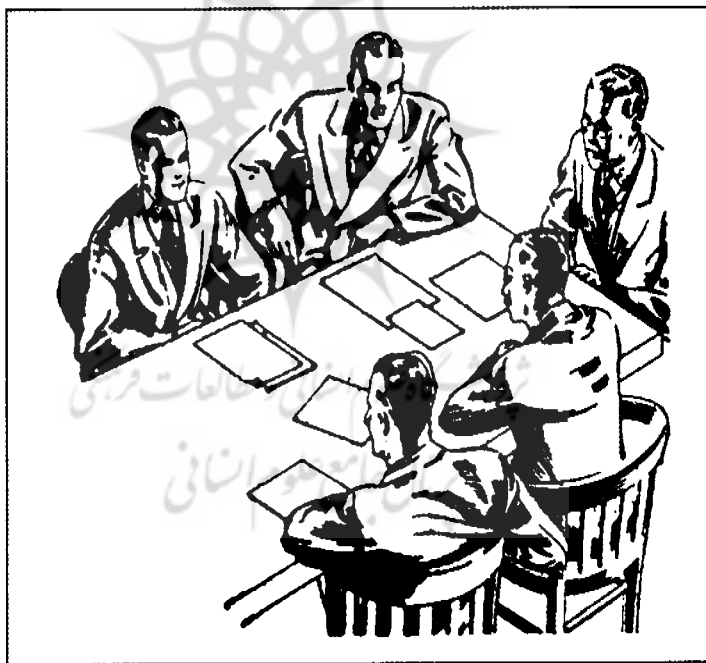
حمید احمدزاده

دانشجوی کارشناسی ارشد دانشکده اموراتصادی

ره‌سنمودهای سازمان بین‌المللی می‌توان مورد بررسی قرار داد و اهمیت این نوع گزارشگری تا حدی است که در قوانین برخی از کشورها، به صراحت به انجام آن اشاره شده است.

وزاره های کنیدی

توسعه پایدار، گزارشگری پایداری شرکت‌ها، گزارشگری زیست‌محیطی، عملکرد پایدار.

چکیده

امروزه شرکت‌ها مجبورند بین تمرکز بر سود از یک طرف و تمرکز بر موضوعات دیگری هم چون مباحث اجتماعی و زیست‌محیطی یک راه را انتخاب کنند. گزارشگری پایداری، دستاوردهای محیطی، اجتماعی و اقتصادی یک شرکت می‌باشد و نشان می‌دهد که واحد تجاری با در نظر گرفتن این موضوعات، چگونه طرح‌های توسعه

خود را در آینده به مرحله اجرا در می‌آورد. نقش ارزیابی چرخه حیات محصولات از جمله ملاحظات این نوع گزارشگری است. گزارشگری پایداری به سهامداران و ذی‌نفعان، این اطمینان را می‌دهد که مخاطرات غیرمالی و فرصت‌های مرتبط با فعالیت بخش‌های مختلف سازمان، طبق یک برنامه اصولی مورد شناسایی قرار گیرد. چهارچوب گزارشگری پایداری را از دیدگاه متنوع و براساس

مطرح شدن مفهوم پایداری در قرن اخیر به عنوان یکی از مباحث مهم و جالب توجه راجع به فعالیت شرکت‌ها، در بردارنده تعهدات واحد تجاری نسبت به انجام اصلاحات اصولی جهت ساختن دنیایی عادلانه، همراه با رفاه و آسایش برای همگان می‌باشد که در آن، محیط پیرامون و نیز فرهنگ

اصولی مردم حفظ شده و سهم نسل‌های بعد از این منابع نیز باقی بماند.

کمیت جهانی محیط‌زیست و توسعه، توسعه پایدار را این‌گونه تعریف می‌کند.

"پیشرفت و توسعه‌ای که نیازهای نسل فعلی را برآورد سازد بدون آنکه حق و توان نسل آتی را در برآورده کردن نیازهایش از محیط‌زیست و منابع طبیعی به مخاطره اندازد." این تعریف، سه نکته کلیدی زیر را بیان می‌کند:

۱- بر عدالت حقوق مالکانه بین نسل‌ها تاکید می‌شود. پایه‌گذاری یک دورنمای متمرکز بر آینده، نقش اهداف بلندمدت در تلاش همگانی و مشترک در یک دوره زمانی وسیع را نمایان می‌سازد.

۲- مطلوبیت‌ها و آرمان‌های حقوق مالکانه بین نسل‌ها را شکل می‌دهد.

۳- مفاهیم پایه از مقوله پایداری را در قالب ارتباط بین شرایط اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی را بیان می‌کند.

به منظور حرکت در جهت پیاده‌سازی توسعه پایدار در سطح کلان، مرکز لوول برای تولید پایدار^۱، توسعه پایدار را این‌گونه تعریف می‌کند:

"تولید پایدار، خلق کالاها و خدمات با استفاده از فرایندها و سیستم‌هایی است که دارای ویژگی‌های غیرتخریبی، با مصرف بهینه انرژی و منابع طبیعی، کارایی اقتصادی، تامین امنیت و سلامت برای کارگران، مشتریان، جامعه و اعطای پاداش به افراد کاری خلاق می‌باشد."

این تعریف، بر دو ملاحظه کلیدی دلالت دارد که نگرش‌های راجع به توسعه پایدار و مقوله پایداری را در برمی‌گیرد. اول آنکه؛ پیوستگی بین سیستم‌های زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی را از طریق شناسایی تمرکز روی این سیستم‌ها توسعه می‌دهد دوم اینکه؛ تعریف بین سیاست‌های محلی، جهانی، منابع و شهروندان، نگرانی و تنش ایجاد می‌کند.

در تعریف ارائه شده توسط یونسکو در سال ۱۹۹۷^۲، مفهوم توسعه پایدار به عنوان "تغییر در استفاده از منابع، هدایت سرمایه‌گذاری، سمت‌گیری توسعه فناوری و تغییر نهادی است که با نیازهای حال و آینده سازگار باشد" و این بدان مفهوم است که توسعه بدون پایداری و پایداری بدون توسعه وجود نخواهد داشت.

هیات تجارت جهانی توسعه پایدار^۳ بیان می‌کند؛ "توسعه پایدار، یک فعالیت هم‌زمان برای رونق اقتصادی، کیفیت زیست‌محیطی و عدالت اجتماعی می‌باشد". با توجه به این تعریف می‌توان استنباط کرد که فعالیت‌های عملیاتی و راهبردی یک واحد انتفاعی، باید اثرات زیست‌محیطی، اقتصادی، اجتماعی را در نظر گرفته و نیز جهت برآورد کردن نیاز ذی‌نفعان به ویژه سهامداران و تصمیم‌گیری‌های مبتنی بر پایداری ایشان اقدام کند. تدوین راهبرد حول محور پایداری، نیازمند طراحی و استقرار ارزیابی‌های موثر و سیستم‌های اطلاعاتی مرتبط با فعالیت‌های اجتماعی، زیست‌محیطی و اقتصادی می‌باشد.

شرکتی که مسیر توسعه پایدار را در پیش گرفته، لازم است به‌طور دقیق رسالت‌ها، دیدگاه‌ها و ارزش‌های خود را آزمون کند. مدیریت شرکت باید از محدودیت‌های قانونی و عوامل تعیین‌کننده فرایند پایداری آگاه باشد و براین اساس، ساختار مدیریتی خود را تنظیم و ارزیابی کند.

عوامل پایداری شرکت‌ها

عوامل پایداری شرکت‌ها به دو گروه عوامل داخلی و خارجی تفکیک می‌شود.

عوامل داخلی تعیین‌کننده فرایند پایداری به شرح زیر می‌باشد:

الف - عوامل مدیریتی

- ارزیابی همه ساختارهای داخلی سازمان و رویه‌های مدیریت

- توسعه و پیاده‌سازی سازوکارهای انگیزشی جهت توسعه خلاقیت‌های پایداری و افزایش عملکرد پایدار

- شناسایی پیش از موقع فرصت‌های بالقوه تجاری

- مدیریت بهتر ریسک‌ها و تمایل به سطوح ریسک پایین‌تر

- بهبود سلامتی کارگران و کیفیت شرایط کاری و جبران

خسارت

ب - عوامل عملیاتی

- شناسایی مشکلات زیست‌محیطی

- حداقل کردن اثرات زیست‌محیطی

- حداقل کردن اثرات زیست‌محیطی

- کاهش مورد اولیه وارده

- دستیابی به اثربخشی انرژی (صرفه‌جویی اقتصادی)

کمک کند باید به عنوان چالش‌های کلیدی موضوع پایداری در آینده تلقی شود.

رویکردهای متعددی برای ارزیابی و تعیین این وجود دارد که آیا برنامه‌های شرکت در راستای پایداری می‌باشد یا نه؟ عمده‌ترین این رویکردها عبارتند از:

الف) بررسی عملکرد پایدار توسط صنایع، گروه‌های فشار تجاری (مانند هیات تجارت جهانی توسعه پایدار WBCSD)، سازمان‌های غیردولتی و نهادها و مجامع حرفه‌ای (مانند مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها (CSR)^۷ (اروپا) و سازمان‌های بین‌المللی و نهادهای دانشگاهی

ب) پاداش‌ها

ج) معیارهای سرمایه‌گذاران و خواسته‌های آنها

د) الگوبرداری^۸ از سازمان‌های موفق

ه) شاخص‌های پایداری

عمده‌ترین شاخص‌ها عبارتند از؛ شاخص پایداری داوجونز (DJSI)^۹ برارزیابی توانایی مشاغل تجاری در ایجاد ارزش بلندمدت (ثروت) برای سهامداران و استفاده بهینه از فرصت‌ها و مدیریت ریسک جهت توسعه اجتماعی، زیست‌محیطی و اقتصادی و شاخص FTSE 4 Good (اروپا، ۲۰۰۱)، شاخصی برای ارزیابی انعطاف سرمایه‌گذاری در جهت مسئولیت‌های اجتماعی.

و) استانداردها و مقررات جهت برآورده کردن الزامات حقوقی و اعتمادسازی؛

- استاندارد AA1000 که هدف آن حفظ کیفیت حسابداری، حسابرسی و گزارشگری پایداری می‌باشد.

- استاندارد SA8000 که اولین سیستم تضمینی جهانی برای استانداردهای کاری زنجیره توزیع می‌باشد.

- استاندارد ISO14001؛ (ISO، ۱۹۶۶)

ز) شاخص‌های نسبی پایداری، سازمان گزارشگری جهانی (GRI)^{۱۰}

- نسبت‌های کارایی - بهره‌وری که ارزش را به اثر ربط می‌دهند.

- نسبت‌های کارایی - بهره‌وری که ارزش را به اثر ربط می‌دهند.

- درصدها؛

ح) معیارهای پایداری عملکرد (معیارهای اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی)

ط) ابداعات پایداری غیر قابل اندازه‌گیری.

- گواهی‌نامه‌های عملیاتی

ج - عوامل اقتصادی

- فرصت‌های بازار جدید

- کاهش هزینه‌ها - نوآوری‌های فناوری

عوامل خارجی تعیین‌کننده فرایند پایداری نیز به شرح زیر است:

الف - عوامل بازار

- محصولات متفاوت

- ارزش‌های مشتریان (به‌طور نمونه، حقوق انسانی)

- دسترسی به بازارهای جدید جهت رقابت در این

بازارها

- سرمایه‌گذاران اجتماعی

- بهبود شهرت و اعتبار شرکت

ب - انتظارات ذی‌نفعان

- شفافیت کامل و دسترسی آسان به اطلاعات

- پاکسازی افکار منفی (آلودگی و اسراف) و ترویج

فرهنگ درست مصرف کردن

- تقاضا برای کاهش مصرف مواد اولیه

- پذیرش قوانین و مقررات‌کاری بین‌المللی

- گزارشگری شفاف (برای سرمایه‌گذاران و نهادهای قانونی)

ج - عوامل دولتی

- افزایش مداخله‌های قانونی

- گواهی‌نامه‌های عملیاتی

علاوه بر عوامل فوق، عواملی از قبیل دیدگاه و جایگاه رهبری^۴، انعطاف‌پذیری در مقابل تغییرات^۵ و صداقت و آزاداندیشی و تعهد مقابل ذی‌نفعان^۶، نیز جهت دستیابی شرکت به عملکرد پایدار نقش دارند.

روش‌ها و ابزارهای تعیین عملکرد پایدار

شرکت‌ها به‌طور فزاینده‌ای خواهان آن هستند که اطلاعات بهتر و بیشتری جهت شناسایی و مدیریت موضوعات اجتماعی و زیست‌محیطی در اختیار داشته باشند. آنها همچنین می‌خواهند مفید بودن فرصت‌ها و تهدیدهای موجود در ایجاد ارزش‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت برای ذی‌نفعان را تشریح کنند. اثبات ارتباط بین عملکرد اقتصادی و پایداری و اینکه چگونه عوامل پایداری می‌توانند در قالب شاخص‌های کیفی به مدیران واحدهای تجاری و تحلیل‌گران مالی در ارائه تصمیم و راه‌کار مناسب

نمایشگر ۱-

موضوع	سال ۲۰۰۰	سال ۲۰۰۱
حاکمیت شرکتی	٪۱	٪۵
مباحث اجتماعی و زیست محیطی	٪۴	٪۱۰
موضوع پایداری	٪۵	٪۱۵
موضوعات اجتماعی	٪۷	٪۶
موضوعات محیطی، سلامتی و امنیت	٪۱۸	٪۱۹
محیط زیست	٪۶۵	٪۳۵

است که البته این میزان در سال ۱۹۹۹ درصد قابل توجهی از گزارشگری را تشکیل نمی دهد و نیز تهیه گزارش های زیست محیطی در مقابل گزارش های پایداری روندی نزولی هم داشته است. تاکید بر موضوعات مطرح شده در گزارش های نمونه های مورد بررسی توسط موسسه کی پی ام جی به صورت خلاصه است^{۱۱}. (نمایشگر ۱)

۹۲ درصد شرکت های مورد بررسی این موسسه در سال ۲۰۰۱ در آفریقای جنوبی، بحث حاکمیت شرکتی^{۱۲} را مطرح کرده اند و ۸۲ درصد موضوع اخلاق و آیین رفتار حرفه ای^{۱۳} و ۷۷ درصد نمونه های مورد بررسی، اهمیت گزارشگری در مورد حقوق کارکنان را در گزارش های پایداری خود ذکر کرده اند. موضوع سلامتی (۵۲ درصد) و امنیت (۴۷ درصد) و اطلاعات راجع به بلاهای خانمان سوز از قبیل آیدز در همان سطح حیرت انگیز (۳۲ درصد) و افشای موضوعات مربوط به تقلب نیز در همان سطح هشدار دهنده سال قبل (۳۳ درصد) باقی مانده است.

موسسه حسابرسی مذکور اهداف اصلی خود از این بررسی ها را حمایت و جلب نظر بین المللی در جهت شفافیت بیشتر، مسئولیت شرکتی و پاسخ گویی در مقابل ذی نفعان و گزارش معتبر عملکرد می داند. در کشورهایی مانند آمریکا، آلمان، ژاپن، فرانسه، هلند و انگلیس، بیشترین تعداد این گزارش ها را می توان مشاهده کرد و جایگاه این نوع گزارشگری حتی در قوانین بعضی از کشورها پیش بینی شده است؛ به طور نمونه، در کشور فرانسه، از سال مالی

گزارش های پایداری شرکت ها

گزارشگری پایداری بیشتر در سال های ۱۹۹۰ توسط بخش خصوصی در پاسخ به تقاضای سهامداران و سازمان های غیردولتی برای افزایش شفافیت اثرات زیست محیطی و اجتماعی انجام پذیرفته است. تجربه شرکت های بین المللی بزرگی از قبیل Nike, BP, Shell و... در طول این دوره، هم نیاز به این نوع گزارشگری و هم منافع حاصل از آن را آشکار ساخته اند.

گزارشگری پایداری، دستاوردهای محیطی، اجتماعی و اقتصادی یک شرکت و طرح هایی را نشان می دهد که در آینده به مرحله اجرا در می آورد. به عبارتی دقیق تر، تعریف، اندازه گیری و گزارشگری آثار فعالیت های شرکت در قالب عوامل اقتصادی، محیطی و اجتماعی محور اصلی گزارشگری پایداری است.

موسسه حسابرسی کی پی ام جی، گزارش های پایداری را به عنوان گزارش هایی شامل اطلاعات کمی و کیفی عملکرد مالی - اقتصادی، اجتماعی - اخلاقی و زیست محیطی تعریف می کند. طبق بررسی های انجام شده این موسسه، در سال ۱۹۹۸، ۳۵ درصد از ۲۵۰ شرکت بزرگ در بسین ۵۰۰ شرکت فور چون جهانی (GFT 250)، گزارش های زیست محیطی یا پایداری ارائه کرده اند و نیز بررسی های انجام شده توسط این موسسه در سال ۲۰۰۲ حاکی از آن است که میزان نشر گزارش های پایداری ۱۰۰ شرکت برتر در ۱۱ کشور در سال ۲۰۰۲، ۱۰ درصد بوده

بازبینی اساسی جهت ارتقای کیفیت و اعتبار فرایند گزارشگری و نیز افزایش اعتماد ذی‌نفعان می‌باشد. وجود فشار جهت افشای فعالیت‌های غیرمالی، محرکی برای شرکت‌ها می‌باشد تا به صورت داوطلبانه خط‌مشی‌های گزارشگری را پذیرا باشند و گزارش‌های توسعه پایدار خود را بازبینی کنند. این امر، فرایند گزارش‌دهی داخلی را نیز بهبود می‌بخشد.

در سال ۱۹۶۴، پروتکل تاییدیه DNV با یک عملکرد مستقل ایجاد شد، نام و شهرت این پروتکل دلالت بر صحت و کیفیت تعهدات در ارتباط با محیط‌زیست دارد. این پروتکل جهت برآورده کردن الزامات استانداردهای پذیرفته شده بین‌المللی گزارشگری پایداری، فرایندی منسجم، شفاف و جامع جهت بررسی، گردآوری، ارزیابی و انتشار اطلاعات ارائه شده در گزارش‌های توسعه پایدار را ارائه می‌دهد، مفاهیم، سازوکار و روش منحصر به فرد این پروتکل در همگون‌سازی چهارچوب و ارسای گزارشگری پایداری نقش مهمی داشته است.

مفاهیم و اصول این پروتکل در راستای خط‌مشی و رهنمودهای سازمان گزارشگری جهانی (GRI) و انجمن پاسخ‌گویی اجتماعی و اخلاقی در قالب استانداردهای اطمینان‌بخش (AA۱۰۰۰) مسی‌باشند اما روش و سازوکارهای این پروتکل به‌طور یکسان برای گزارش‌های پایداری که، بر اصولی دیگر مبتنی هستند نیز به‌کار گرفته می‌شود.

نکته جالب توجه از بررسی‌های حاصل از گزارش‌های پایداری سال ۲۰۰۲ توسط موسسه کی‌پی‌ام‌جی این است که ۴۵ درصد از ۲۵۰ شرکت فور چون جهانی (GFT 250) گزارش‌های حاوی مضامین زیست‌محیطی، اجتماعی یا گزارش پایداری منتشر کرده‌اند که این رقم در سال ۱۹۹۹، ۳۵ درصد می‌باشد. مطابق ارقام ارائه شده توسط موسسه فوق، ۲۹ درصد از گزارش‌های فور چون جهانی GFT 250 در سال ۲۰۰۲، دارای گزارش‌های اطمینان‌بخش^{۱۶} می‌باشند که این رقم در سال ۱۹۹۹، ۱۹ درصد بوده است.

انجمن پاسخ‌گویی اجتماعی و اخلاقی، رهنمودهایی در قالب استاندارد بنیادی (AA۱۰۰۰) جهت حفظ کیفیت حسابرسی، حسابداری و گزارشگری اخلاقی و اجتماعی منتشر کرده است. بیانیه اتحادیه اروپایی (FEE)^{۱۷} به ۲۱ عنوان سازمان مسئول در قبال حرفه حسابداری در اروپا به

۲۰۰۲ تهیه گزارش‌های زیست‌محیطی و اجتماعی اجباری شده و در کشور نروژ، همه شرکت‌ها لازم است تا جزئیات بیشتری از اطلاعات زیست‌محیطی را در گزارش‌های مالی سالانه ارائه کنند، در دانمارک، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس لازم است تا حساب‌های سبز راجع به محیط‌زیست را به‌طور سالانه گزارش دهند و در کشور استرالیا و بلژیک، شرکت‌های درگیر فعالیت‌های پرمخاطره، لازم است تا صورتی جامع ارائه دهند که گزارش زیست‌محیطی سالانه را نیز در برمی‌گیرد. اخیراً اتحادیه اروپا از شرکت‌های چند ملیتی درخواست کرده است که ارزیابی همه جانبه‌ای از جنبه‌های زیست‌محیطی و اجتماعی را در گزارش‌های سالانه داشته باشند. اما در کشور بزرگ و پهناور ایران، با وجود منابع طبیعی سرشار و محیط‌زیست متنوع و نیز به‌رغم تاکید بر ارائه گزارش‌های اثرات مرتبط با محیط‌زیست و اجتماع در برنامه چهارم توسعه، هنوز جای این نوع گزارشگری حتی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار هم پیش‌بینی و تدوین نشده است.

دلایل نیاز به گزارشگری پایداری

عمده‌ترین دلایل نیاز به گزارشگری پایداری را می‌توان به شرح زیر برشمرد:

- فشار حامیان محیط‌زیست
- رسیدن به شهرت و بحث رقابت‌پذیری
- پای‌بندی به اصول اخلاقی حاکم بر فعالیت‌های ذی‌ربط
- واکنش به رسوایی‌های مالی اخیر (شرکت‌های انرون و ورلدکام)
- انفجار فناوری اطلاعات و نقش آن در توسعه پایدار
- تلاش جهت برآورده کردن الزامات قانونی و کاهش هزینه‌های نهایی در اثر پذیرش قوانین آتی.

بررسی و اطمینان‌بخشی گزارشگری پایداری

با پیدایش گزارش‌های پایداری، استفاده‌کنندگان برای اطمینان بیشتر، تقاضای حسابرسی مستقل خواهند بود. تایید و ارسای^{۱۴} گزارش‌های پایداری^{۱۵}، اعتبار و ارزش این گزارشگری را تقویت و تشدید می‌کند. تعداد زیادی از سازمان‌ها به شکل تقریباً یکسانی گزارش توسعه پایدار را انجام می‌دهند اما اتکا به این نوع گزارش‌ها، نیازمند یک

طرف و همچنین تمرکز بر موضوعات دیگر مانند مباحث اجتماعی و زیست محیطی یک راه را انتخاب کنند، این رویکرد پایدار به سیاست مشارکتی یکپارچه منجر می شود که علاوه بر جنبه های اقتصادی، ملاحظات اجتماعی و مباحث زیست محیطی را در برمی گیرد.

اهداف عملیاتی و راهبردی به عنوان نقطه عطفی برای آینده کار پایداری باید مشخص شده باشند این اهداف به عنوان بنیایی برای ارزیابی توسعه پایدار شرکت به کار می رود. گزارش عملکرد شرکت شامل اهداف عملیاتی، راهبردی، داده های عملکرد شرکت در سطح موجود، تبدیل داده های موجود به شاخص های پایداری و ارزیابی عملکرد در دوره های پایداری می باشد. دوره عمر یک محصول، از دریافت مواد از طریق فرایند تولید و استفاده از آنها در طول عمر باقی مانده و تحلیل اثرات اقتصادی، زیست محیطی و اجتماعی به هماهنگی کردن مداوم فرایند توسعه کمک می کند. اطلاعات اقتصادی مرتبط با محصول در زمان ارائه آنها به عموم در قیمت محصول نمایان می شود و اطلاعات مرتبط با بعد زیست محیطی پایداری محصول از نظر مشتریان حائز اهمیت است برخی مواقع این اطلاعات، مشتری را تحت تاثیر قرار می دهد تا با توجه به اثرات زیست محیطی رفتار مصرف خود را تغییر دهد. همچنین به نفع مصرف کننده است که درباره اثرات اجتماعی رفتار مصرفی خود آگاه شود. با وجود متفاوت بودن اثرات مستقیم و غیرمستقیم فعالیت های شرکت ها در توسعه پایدار، این اثرات باید در رویکرد ارزیابی چرخه حیات^{۱۹} در نظر گرفته شود. رویکرد ارزیابی چرخه حیات به طور جامع در گزارشگری پایداری در نظر گرفته نمی شود به این دلیل، اطلاعات مرتبط با محصول و نیز اثرات غیرمستقیم مربوط به توسعه پایدار، در این نوع از گزارشگری به طور کامل پوشش داده نمی شود.

روند آتی سیاست و تقاضاهای مشتریان در فرایند توسعه پایدار، با در نظر گرفتن چرخه حیات محصول به شرح زیر خواهد بود؛

- گرایش به سمت تحلیل های مرتبط با تولید

- محاسبه اثرات غیرمستقیم پایداری از طریق رویکرد

ارزیابی چرخه حیات

- تمرکز بر تحلیل سطح اثرات و عوامل زیست محیطی

سه رویکرد ممکن، "حسابداری"، "حسابرسی اجتماعی" و "مشاوره" جهت تضمین محتوی اطلاعات پایداری در جهت بهبود کیفیت محتوی گزارش های پایداری توجه دارد. یک سازمان بین المللی دیگر به نام سازمان گزارشگری جهانی (GRI)^{۱۸} رهنمودهایی جهت ضابطه مند کردن گزارشگری پایداری ارائه کرده است.

سازمان گزارشگری جهانی (GRI) در سال ۱۹۹۷ شروع به کار کرده است و در سال ۲۰۰۲ به عنوان نهادی مستقل و غیردولتی در جهت بالا بردن کیفیت، دقت و مطلوبیت گزارشگری پایداری، رهنمودهایی در حوزه های بازرگانی، حسابداری، سرمایه گذاری، محیط زیست، حقوق انسانی و کار سازمانی ارائه و امروزه بیش از ۷۰۰ سازمان به صورت فعال از رهنمودهای آن در گزارش های خود استفاده می کنند.

این سازمان به عنوان چهارچوبی متشکل از رهنمودهای عمده و اساسی برای گزارشگری پایداری می باشد که شاخص های اصلی عملکرد و افشای اطلاعات در کلیه سازمان ها را بیان می کند، این رهنمودها در قالب، سه بخش اطلاعات مکمل، بخش بیانیه های فنی و بخش اسناد پایه ای منتشر شده است. در سال ۲۰۰۵، مرکز سازمان عمومی گزارشگری پایداری، یک بررسی در سطح بین المللی با تمرکز بر کارکرد گزارشگری پایداری در بخش عمومی به عمل آورد که هدف از این بررسی جمع آوری اطلاعات، در مورد میزان پذیرش، شکل و ساختار این نوع از گزارشگری بود. براین اساس یافته های زیر از مطالعه ای ۸۲ نهاد عمومی به دست آمده است:

- نظارت بر عملکرد به عنوان عادی ترین دلیل برای گزارشگری در درون سازمان می باشد.

- ۷۰ درصد از پاسخ دهندگان از رهنمودهای سازمان گزارشگری جهانی اطلاع و آگاهی داشته اند و ۵۰ درصد آنها در گزارش های خود از راهنمایی های این سازمان استفاده کرده اند و ۶۸ درصد پاسخ دهندگان، به الزامی شدن گزارشگری پایداری در آینده اشاره داشته اند.

بررسی نقش ارزیابی چرخه حیات در گزارشگری پایداری

شرکت ها ۲۲

شرکت های امروزی مجبورند بین تمرکز بر سود از یک

- کنترل مدیریت داده‌ها

- استفاده از سامانه و بانک‌های اطلاعات (از قبیل سیستم (GaBi) جهت ترکیب کردن رویکرد ارزیابی چرخه حیات و نگرش‌های اقتصادی مربوطه، با هدف ساده‌سازی، جمع‌آوری و ارائه سریع‌تر و آسان‌تر داده‌های زیست‌محیطی جهت تهیه گزارش‌های پایداری.

ارائه گزارش‌های پایداری به ذی‌نفعان یا سهامداران، هسته اصلی ارتباطات شرکت را شکل می‌دهد هدف از این نوع گزارشگری ماورای آن چیزی است که در الزامات قانونی تصریح می‌شود و باید سه زمینه زیر را در برداشته باشد:

- نشان دادن حساسیت بر نیازها و علایق ذی‌نفعان و سهامداران و ارائه اطلاعات در مورد چگونگی اداره و مدیریت این موضوعات؛

- اعطای اختیار به ذی‌نفعان و سهامداران با در اختیار گذاشتن اطلاعات مربوط، معتبر، در دسترس و به‌کارگیری داده‌های کمی و کیفی و قابل مقایسه و غیرانتخابی؛

- تلاش در جهت ارتقای اعتماد سهامداران یا به‌طور کلی ذی‌نفعان با استفاده از توسعه در یک مسیر غیرتکراری و در یک موقعیت غیربحرانی.

گزارشگری پایداری در همه زمان‌ها، این اطمینان را به سهامداران و یا ذی‌نفعان می‌دهد که مخاطرات غیرمالی و فرصت‌های مرتبط با فعالیت بخش‌ها، طبق برنامه‌ای مدون مورد شناسایی قرار گیرد.

هرچند که ارتباطات در این نوع از گزارشگری نقش مهمی دارد اما گزارش پایداری و موضوعات غیرمالی باید به‌طور پیوسته توسط اصول قابل مقایسه‌ای، جهت حرکت در مسیر گزارشگری قانونی، هدایت شود.

اصول گزارشگری پایداری

گزارش‌های پایداری باید به‌طور پیوسته با ارائه اطلاعات، استفاده‌کنندگان را از فرایندها، رویه‌ها و مفروضات تهیه این اطلاعات آگاه سازد و برای بهبود کیفیت گزارشگری، به‌طور منظم از مشاوره و دیدگاه‌های ذی‌نفعان این گزارش‌ها استفاده شود. ثبت، طبقه‌بندی، تحلیل و افشای داده‌ها و اطلاعات به گونه‌ای باشد که توسط حسابرسان داخلی و مستقل قابل رسیدگی باشد. گزارش‌ها همچنین باید نیازهای استفاده‌کننده را با ارائه اطلاعاتی

مطابق دوره گزارشگری مربوط، مرتفع سازد و با زبانی غیرفنی نوشته شود که برای شخصی غیرحرفه‌ای قابل فهم باشد و تا جایی که امکان دارد واضح بوده، از ارائه انتخابی اطلاعات خودداری شود و تلاشی نسبی جهت ارائه حسابی متوازن از کلیه عملکرد شرکت با ارائه اطلاعات مثبت و منفی و نیز ارزیابی ذی‌نفعان صوت گیرد. یکنواختی در حدود و روش‌های محاسبه اطلاعات ارائه شده در این نوع از گزارش‌ها رعایت شود و تغییر در روش‌های جمع‌آوری داده‌ها، گروه‌های نمونه، چرخه‌ها و واحدهای اندازه‌گیری و نتایج تکرار داده‌های گزارش شده قبلی برای مقایسه، به روشی بیان گردد. داده‌ها و اطلاعات ارائه شده باید در بطن عملکرد شرکت یا در بافت وسیع‌تری از محدودیت‌های اجتماعی و زیست‌محیطی قرار گیرد.

مطابق رهنمودهای سازمان گزارشگری پایداری (GRI، ۲۰۰۲) به منظور ارائه تصویری معقول و متوازن از عملکرد پایداری و تسهیل قابلیت مقایسه و ارائه موضوعات مورد علاقه ذی‌نفعان، اصول مربوط به گزارشگری پایداری، به شرح زیر است:

- ۱- اصول مربوط به چهارچوب گزارشگری (شفافیت، جامعیت، قابلیت حسابرسی)
- ۲- اصول مربوط به محتوی گزارش (کامل بودن، مربوط بودن، پایداری محتوا)
- ۳- اصول مربوط به کیفیت اتکای اطلاعات (صحیح بودن، بی‌طرفی، قابلیت مقایسه)
- ۴- اصولی مربوط به دسترسی به اطلاعات (واضح بودن، به موقع بودن)

چهارچوب گزارشگری پایداری

این بحث با تعریف مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، پایداری و پذیرش این دیدگاه شروع می‌شود که این واژه‌ها دارای معانی مشابهی بوده و اغلب برای معنی چیزهای یکسانی به کار برده می‌شوند. مسئولیت اجتماعی شرکتی به عنوان عملی تعریف می‌شود که واحد تجاری بر مبنایی قابل اعتماد، پایدار و مطلوب به گونه‌ای عمل کند که ارزش‌های اخلاقی، مردم، جوامع و محیط‌زیست محترم شمرده شود (اندرسون، ۱۹۸۹). این تعریف بر موضوعات پیرامون ۲۳ شرکت که با هم بر توانایی سازمان در پاسخ‌گویی اجتماعی

غیرمالی و فرایندهای تعیین صلاحیت و تخصیص اعضای هیات مدیره بیان می‌شود که برای راهبرد واحد تجاری لازم است. نحوه تعیین و انتخاب ذی‌نفعان اصلی و نحوه نظرخواهی و مشورت با آنها و نوع اطلاعات به دست آمده از این مشورت‌ها، موارد دیگری از اطلاعات مربوط به این بخش می‌باشند.

۴- شاخص‌های عملکرد

در این بخش، اثر عملیات واحد گزارشگر در قالب شاخص‌های عملکرد اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی و یا ترکیبی از آنها بیان می‌گردد.

اثر فعالیت‌های سازمان بر وضعیت ذی‌نفعان و بر سیستم اقتصاد محلی، ملی و جهانی به دو صورت مستقیم و غیرمستقیم توسط شاخص‌های عملکرد اقتصادی نشان داده می‌شود و تاثیر فعالیت‌های سازمان بر سیستم‌های طبیعی زنده و غیرزنده توسط شاخص‌های عملکرد زیست‌محیطی، اثر فعالیت‌های سازمان بر سیستم اجتماعی از طریق تجزیه و تحلیل این آثار بر ذی‌نفعان در سطح محلی، ملی و جهانی توسط شاخص عملکرد اجتماعی نشان داده می‌شود ترکیبی از آثار ناشی از فعالیت‌های سازمان را نیز می‌توان توسط شاخص‌های ترکیبی عملکرد بیان کرد.

روند این گزارشگری با پایداری

انتظار می‌رود که گزارشگری پایداری در آینده، تحت تاثیر هر چه بیشتر عوامل زیر قرار گیرد:

- افزایش نیاز به گزارش‌های پایداری با جزئیات بیشتر در مورد تعهد ذی‌نفعان

- تقاضا برای افشای مقایسه‌ای داده‌های کلیدی

- تقاضا برای افشای عملکردهای پذیرفته نشده (از قبیل جرایم و مجازات‌ها)

- ادغام گزارش‌های زیست‌محیطی و اجتماعی با هم، به‌رغم توجه بیشتر به عملکرد زیست‌محیطی

- پسرنگ‌تر شدن نقش استانداردهای بین‌المللی محیط‌زیست (EMS) در تهیه این نوع گزارش‌ها

- پیوند شاخص‌های عملکرد با اهداف محلی و بین‌المللی

- نیاز روزافزون به روش‌های گزارشگری مناسب در

مکان‌های مختلف حوزه‌های انتخابی ذی‌نفعان

- تاکید بر رضایت مشتری و طراحی محصول پایداری.

تاثیر دارند، از قبیل؛ اثر زیست‌محیطی، حاکمیت شرکتی و اثر اجتماعی و عملکرد محل کار تاکید دارد.

چهارچوب گزارشگری پایداری را می‌توان از چهار منظر؛ سازمان، دیدگاه عملکرد اجتماعی شرکت‌ها، دیدگاه مبتنی بر منابع، دیدگاه عرضه و تقاضا و دیدگاه ذی‌نفعان (که دیدگاه نهایی می‌باشد)، مورد بررسی قرار داد.

پذیرش عملکرد پایدار در بلندمدت به بهبود عملکرد مالی واحد تجاری (Pava Krausz, 1996, MC Williams & Siegl, 2001)، افزایش مزایای رقابتی (Russo & Fousts, 1977) و مسووقیت بلندمدت واحد انتفاعی (Freeman, 1984) منجر می‌شود. جهت نیل به این اهداف، شرکت‌ها لازم است تا به ذی‌نفعان خود بنمایانند که در برآورده کردن انتظارات آنها، با هدف پایداری تلاش می‌کنند.

محتوای گزارش‌های پایداری

گزارش پایداری شامل چهار جز می‌باشد؛

۱- دیدگاه و راهبرد

این بخش، مجموعه‌ای از دیدگاه و راهبرد واحد گزارشگری در رابطه با پایداری است که توسط هیات مدیره تدوین می‌شود و نیز مسائل اصلی سازمان در رابطه با توسعه پایدار و فهرستی از ذی‌نفعان و فرایندهای به کار گرفته شده جهت شناسایی و مشاوره با آنها و اهداف سازمان در رابطه با توسعه پایدار را در برمی‌گیرد.

۲- تصویر کلی شرکت

این بخش، چشم‌انداز کلی از سازمان گزارشگر را ارائه و دامنه و محدوده گزارش را توصیف می‌کند. بخش دامنه گزارش دارای اجزایی مانند دامنه سازمانی، دامنه گزارش و محدوده گزارش است. شناسایی گروه‌های ذی‌نفع و ویژگی‌های اصلی آنها و روابط آنها با سازمان گزارشگر و نیز توصیف بخش‌ها، شرکت‌های فرعی و کشورهای محل فعالیت، ساختار مالکیت و اندازه واحد اقتصادی، موارد دیگری هستند که در این بخش ذکر می‌شود.

۳- سیستم مدیریتی و ساختار حاکمیتی

در این بخش، توصیف سیاست‌ها و خط‌مشی‌های مدیریتی و نیز اطلاعات راجع به اعضای هیات مدیره، رابطه حقوق و مزایای مدیران با دست‌یابی به اهداف مالی و

انجمن حسابداران خبره ایران، تهران، ۸ و ۹ دی ماه ۱۳۸۳.

- 2- Global Reporting Initiative(2002), "Sustainability reporting guidelines 2002", Available at:www.Globalreporting.org
- 3- Szekly, Francisco., Knirsch, Marianna.(2005), "Responsible Leadership and Corporate Social Responsibility: Metrics for Sustainable performance", European Management Journal, Vol.23, No.6, PP.628-647.
- 4- Pflieger, Jalia., Fischer, Matthias. and et al (2005), "The contribution of life Cycle assessment to global Sustainability reporting of organizations", Management Environmental Quality: An International Journal, Vol.16, No.2, PP.167-179, Available online at www.Emeraldinsight.com
- 5- Daub, Claus-Heinrich.(2005), "Assessing the Quality to Sustainability reporting: an alternative methodological approach", Available online at www.Sciencedirect.com
- 6- Center for Public Agency Sustainability Reporting (2006), "Briefing paper on Sustainability Reporting". Available online at www.Google.com
- 7- Finch, Nigel.(2005), "Sustainability Reporting Frameworks", Available online at www.SSRN.com
- 8- Matthews, Margaret and et al.(2005), "Sustainability Reporting by the Mining Industry Compared with the Requirements of the GRI", Available online at www.SSRN.Com
- 9- Business Council for Sustainable Development: South Africa.(2002), "Sustainability reporting", Available online at www.ief.co.za
- 10- Fokkema, Jacob., Jansen, Leo., Mulder, Karel.(2005), "Sustainability: necessity for a prosperous Society", International Journal of Sustainability in Higher Education, Vol.6 No.3, PP.219-228 Available online at www.emeraldinsight.com
- 11- O'Dwyer, Brendan., L.Owen, David.(2005), "Assurance Statement Practice in environmental, Social and Sustainability reporting: a Critical evaluation", The British Accounting Review, No.37, PP.205-229, Available online at www.Elsevier.com
- 12- "Verification of Sustainability Reporting".(2004), for further information: Csr.dnv.com
- 13- Newport, Dave. and et al.(2005), "The environmental Sustainability problem", Available at www.emeraldinsight.com
- 14- Resel, Karl.(2003), "Sustainability Reporting", 5th International Summer Academy on Technology Studies Corporate Sustainability, www.Oin.at
- 15- KPMG.(2002) "Survey of Sustainability Reporting in South Africa-2001".
- 16- Sustainability Research & Intelligence.(2005), "Sustainability Reporting Highlighting South Africa examples", Available at www.Google.com

آینده حرفه حسابداری به توانا بودن، به روز بودن و بازار مداری وابسته است، اما پیش از هرچیز به طور اساسی به نمایش حرفه‌ای‌گری، عمل به منافع عمومی و از دست ندادن هدف اصلی به عنوان نگهبانان شفافیت و درستی در گزارشگری بستگی دارد این کار نیازمند تمرکز بر روی اخلاق حرفه‌ای به عنوان زیر بنای هدف یاد شده و جهانی اندیشیدن و عمل کردن در سطح محلی برای دستیابی به آن هدف است.

با وجود منافع زیادی که از گزارشگری پایداری از قبیل حفظ و افزایش اعتماد عمومی در جامعه و بهبود مدیریت، برقراری ارتباط قوی‌تر با دامنه وسیعی از ذی‌نفعان شامل تحلیل‌گران مالی، کارکنان، مشتریان، اتحادیه‌های مختلف و جامعه و نیز کاهش نوسانات قیمت سهام و ابهام ناشی از افشای اطلاعات ناقص ناگهانی و یا بی‌موقع قابل تصور است؛ چرا باید جایگاه این نوع از گزارشگری در جهت توسعه همه جانبه فعالیت‌های سازمان‌ها، به‌رغم توجه و تاکید به آن در برنامه‌های چندگانه توسعه در شرکت‌های ایرانی خالی باشد؟

نیل نوبخت‌ها

- 1- The Lowell Center for Sustainability Production
- 2- UNESCO.1997
- 3- The World Business Council of Sustainable Development (WBCSD)
- 4- Leadership and Vision
- 5- Flexibility to changes
- 6- Openness for Stakeholder engagement
- 7- Corporate Social Responsibility(CSR)
- 8- Benchmarking
- 9- Dow Jones Sustainability Index(DJSI)
- 10- Global Reporting Initiative(GRI)
- 11- WWW.Corporateragister.com
- 12- Corporate governance
- 13- Codes of conduct/ethics
- 14- Verification
- 15- Sustainability Reporting
- 16- Assurance Statements
- 17- Federation des Experts Comptables Europeens(FEE)
- 18- approach of Life Cycle Assessment(LCA)

سابق و تاجد

۱- بزرگ اصل، موسی. "اهمیت سنجش و گزارشگری پایداری شرکت‌ها"، مجموعه مقالات ارائه شده در همایش گزارشگری مالی، تحولات پیش‌روی،